

ΡΕΝΑ ΣΙΒΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ταξίδι στον κόσμο των εικονογραφημένων μικρών ιστοριών

ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	xi
1. Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΥ ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ	1
1.1 <i>Η ιστορία του εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου μετά τον Κομένιο .....</i>	<i>1</i>
1.1.1 17ος αιώνας.....	1
1.1.2 18ος αιώνας.....	3
1.1.3 19ος αιώνας.....	4
1.1.4 20ός αιώνας.....	6
1.2 <i>Η ιστορία του εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου στην Ελλάδα .....</i>	<i>8</i>
2. ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ – ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΕΣ ΜΙΚΡΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ.....	11
3. ΚΕΙΜΕΝΟ	17
3.1 <i>Ο χαρακτήρας .....</i>	<i>17</i>
3.1.1 Τύποι ηρώων και καταστάσεων.....	18
3.1.2 Χαρακτηριστικά ηρώων.....	24
3.1.3 Τρόποι παρουσίασης των ηρώων.....	26
3.2 <i>Η πλοκή .....</i>	<i>30</i>
3.2.1 Μοτίβα δράσης.....	33
3.2.2 Χαρακτηριστικά της πλοκής.....	36
3.3 <i>Το θέμα.....</i>	<i>44</i>
3.3.1 Κατάταξη εικονογραφημένων μικρών ιστοριών ανάλογα με το θέμα	47
3.3.2 Τύποι θεμάτων.....	54
3.3.3 Παρουσίαση του θέματος	56
3.3.4 Στοιχεία του θέματος	60
3.4 <i>Η οπτική γωνία .....</i>	<i>66</i>
3.4.1 Είδη οπτικής γωνίας.....	71
3.5 <i>Το ύφος .....</i>	<i>88</i>
3.5.1 Μηχανισμοί ύφους.....	95

4. ΕΙΚΟΝΑ	109
4.1 <i>Το σχήμα (φιγούρες και αντικείμενα) στις εικονογραφημένες μικρές ιστορίες</i>	109
4.1.1 Επίπεδο σχήμα – Σχήμα με όγκο	111
4.1.2 Γραμμή και σχήμα.....	112
4.1.3 Χαρακτηριστικά σχήματος.....	114
4.2 <i>Ο χώρος στις εικονογραφημένες μικρές ιστορίες</i>	123
4.2.1 Επίπεδος ή βαθύς χώρος	124
4.2.2 Σχέση φιγούρας και χώρου εικόνας	126
4.3 <i>Η τεχνική στις εικονογραφημένες μικρές ιστορίες</i>	133
4.3.1 Κολάζ.....	135
4.3.2 Διασταυρούμενες γραμμές με στίλο διαρκείας	137
4.3.3 Παστέλ.....	138
4.3.4 Ακουαρέλα και πένα	139
4.3.5 Τέμπερα.....	140
4.3.6 Υδρόχρωμα.....	142
4.4 <i>Η προοπτική στις εικονογραφημένες μικρές ιστορίες</i>	152
4.4.1 Ενδείξεις βάθους.....	159
4.4.2 Γραμμική προοπτική.....	162
4.4.3 Ατμοσφαιρική προοπτική.....	164
4.5 <i>Η τεχνοτροπία στις εικονογραφημένες μικρές ιστορίες</i>	168
4.5.1 Στοιχεία τεχνοτροπίας.....	184
5. ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΑΣ ΣΤΙΣ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΕΣ ΜΙΚΡΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ	197
6. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ	213
6.1 <i>Ο ρόλος των εικονογραφημένων μικρών ιστοριών στη μαθησιακή διαδικασία</i>	213
6.2 <i>Μαθησιακά κέντρα</i>	216
6.2.1 Το μαθησιακό κέντρο γραμματισμού.....	220
6.3 <i>Προτάσεις για συγκεκριμένες στρατηγικές που ενισχύουν την αναγνωστική κατανόηση των εικονογραφημένων μικρών ιστοριών</i>	230
6.3.1 Η στρατηγική της φωναχτής ανάγνωσης	231
6.3.2 Η στρατηγική των εικόνων.....	240
6.3.3 Ο κύβος της πλοκής	245
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	267
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	269
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΕΣ ΜΙΚΡΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ	283

2

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟ ΠΑΙΔΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ – ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΕΣ ΜΙΚΡΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΑ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΑ ΠΑΙΔΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ μέχρι το 1960 περίπου παρουσιάζουν δυσανάλογη αντιστοιχία μεταξύ κειμένου και εικόνας. Το κείμενο, δηλαδή, υπερτερεί σε σχέση με την εικόνα. Το περιεχόμενό του είναι προσκολλημένο στον ηθικολογισμό, στο διδακτισμό, στη σωφροσύνη, στη μικροαστική ωραιοποίηση και πρακτική λογισσύνη, στους εγκυκλοπαιδισμούς, στις ιδεολογικές αναζητήσεις της εποχής, στις απλές περιπέτειες και στην απεικόνιση ενός κοινωνικού οράματος τάξης και ασφάλειας, νοικοκυροσύνης και προκοπής.

Οι ήρωες, με παιδιά ή ζώα ως πρότυπα, πλάστηκαν με βάση το επιστημονικοφανές και ηθικολογικό στοιχείο, που κυριαρχούσε έντονα εκείνη την εποχή. Οι ήρωες απέβλεπαν στο να διαμορφώσουν τους αναγνώστες-παιδιά σε πολίτες χρηστούς, ειλικρινείς και δίκαιους και να επιβάλουν έναν καθωσπρέπει τρόπο κοινωνικής συμπεριφοράς.

Στην πλοκή των εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων παρατηρείται κάποια χαλαρότητα, εμπλουτισμένη με άφθονες πραγματολογικές περιγραφές. Συνήθως δεν απομακρύνεται από το κλασικό σχέδιο: παρουσιάζει το πρόβλημα, το περιπλέκει, φτάνει στην κορύφωση, επισημαίνει τις συνέπειες και καταλήγει στη λύση-δίδαγμα. Η πλοκή δεν διακρίνεται για την ποικιλομορφία και δεν προκαλεί την κινητοποίηση του ψυχικού κόσμου του παιδιού και την ευαισθησία του.

Η γλώσσα είναι δημοτική, αλλά κάποτε γίνεται μεικτή, με διαλεκτικά ιδιώματα και λόγια στοιχεία. Γενικά κυριαρχεί ο βερμπαλισμός, η ωραιολογία, και οι μηχανισμοί έκφρασης παρεμποδίζουν την εξέλιξη της ζωηρότητας της σκέψης και δεν συμβάλλουν στη δημιουργία κλίματος που ευνοεί τις συναισθηματικές διακυμάνσεις.

Ως προς το ύφος, όλες σχεδόν οι σελίδες διαχέονται από κάποιον διακριτικό τόνο συγκαταβατικότητας και προστατευτισμού προς τα μικρά παιδιά.

Η εικόνα καταλαμβάνει πολύ περιορισμένη έκταση σε σχέση με το κείμενο. Συνήθως συναντάμε μια μικρή εικόνα στην αρχή και μια στο τέλος της ιστορίας, αλλά μερικές φορές παρεμβάλλονται κι άλλες ανάμεσα στο κείμενο. Στις αρχές του αιώνα μας η εικόνα είναι στιλιζαρισμένη, λιτή, άχρωμη, με έντονο περίγραμμα από μελάνι (πενάκι), που δημιουργεί φιγούρες με όγκο. Το σχέδιο είναι ισορροπημένο, με εμφανές το στοιχείο της προοπτικής. Στην τεχνοτροπία παρουσιάζονται άλλοτε στοιχεία ρεαλισμού και άλλοτε στοιχεία λαϊκής τέχνης.

Αργότερα, γύρω στο 1950, η εικόνα εξακολουθεί να είναι περιορισμένη σε έκταση, παρεμβάλλεται συνήθως στις σελίδες του κειμένου σε μικρές διαστάσεις, ωστόσο οι τεχνικές βελτιώνονται, εμφανίζεται το μονόχρωμο υδρόχρωμα, τα χρωματιστά μολύβια και οι πολύχρωμες, καθαρές σε χρώμα, τέμπρες, συνδυασμένες σχεδόν πάντοτε με μελάνι (πενάκι). Το σχέδιο εξακολουθεί να είναι ισορροπημένο, οι περισσότερες φιγούρες εμφανίζονται με όγκο και συνοδεύονται με κίνηση, καθώς οι εικονογράφοι προσπαθούν να τονίσουν την ευλυγισία του κορμιού των ηρώων και να χρησιμοποιήσουν το σώμα τους ως το κυριότερο μέσο έκφρασης.

Η ουσιαστική λειτουργία της εικόνας αποσκοπεί στην εξερεύνηση του κόσμου, και όταν λέμε «κόσμος», εννοούμε τη φυσική πραγματικότητα στην πιο στενή της έννοια: δηλαδή τη διαίρεση των αντικειμένων, των μορφών και την αναγνώριση πάνω στην επιφάνεια του χαρτιού ενός πιάτου, μιας μπάλας, μιας βάρκας κ.ά. Κύρια επιδίωξη είναι η αποκωδικοποίηση της ταυτότητας κάποιων γραφικών αναπαραστάσεων. Το αντικείμενο που φαίνεται στην εικόνα είναι αυτό και τίποτε άλλο. Ο κόσμος που παρουσιάζει η εικόνα στα παιδιά είναι ίδιος και απaráλλακτος με αυτόν που αντιλαμβάνεται και ζει. Αυτό τον κόσμο όπου ζει πρέπει το παιδί να τον αναγνωρίσει και να τον δεχτεί. Δεν μπορεί να τον αμφισβητήσει ούτε να τον φανταστεί διαφορετικά (Βρέττα 1986: 72). Η εικόνα δείχνει με στερεότυπο τρόπο ένα αντικείμενο και δεν επιτρέπει καμιά διαφυγή. Είναι αποσπασματική, σε σημείο που παρεμποδίζεται κάπως η κατανόηση του έντεχνου λόγου. Η κατανόηση της ιστορίας είναι εφικτή και χωρίς τη μεσολάβηση των εικόνων. Ο μικρός αριθμός των εικόνων που παρεμβάλλονται καθιστά το ρόλο τους δευτερεύοντα σε σχέση με το κείμενο, καθώς όλη η ιστορία εμπεριέχεται στις λέξεις, οι οποίες όχι μόνο παρέχουν τις απαραίτητες πληροφορίες, αλλά περιέχουν και την εικόνα.

Συσχετίζοντας την εικόνα με το κείμενο, παρατηρούμε πως οι έντονες αποχρώσεις, οι ευδιάκριτες φόρμες και η απλή σύνθεση των στοιχείων της εικόνας δημιουργούν ένα αρμονικό σύνολο, όμοιο με εκείνο του κειμένου, που αποκαλύπτει το απλό όραμα μιας ασφαλούς παιδικής ηλικίας.

Μετά το 1974, χρονολογία ορόσημο για το παιδικό βιβλίο, «διαμορφώνονται νέοι όροι δημιουργίας βιβλίων και ιδεολογικών τάσεων, που ξεπερνούν τους ηθικολογισμούς και τις νοησιарχικές τυποποιήσεις και μπαίνουν στις συγκινησιακές αισθητικές και πολιτιστικές απαιτήσεις της σύγχρονης εποχής» (Φράγκος, 1986: 35). Στην εποχή αυτή, όπου παρατηρούνται έντονες ζυμώσεις για νέους όρους κοινωνικής ανατοποθέτησης, πολιτικής σύγκρουσης, πολιτιστικών αναθεωρήσεων και αντιαυταρχικών παιδαγωγικών αναζητήσεων, εμφανίζεται η εικονογραφημένη μικρή ιστορία.

Η εικονογραφημένη μικρή ιστορία¹ είναι μέρος του εικονογραφημένου βιβλίου².

1. Ο αντίστοιχος όρος στην αμερικανική βιβλιογραφία είναι «picture story books» (Stewing, 1995).

2. «Εικονογραφημένο βιβλίο είναι το βιβλίο που το περιεχόμενο του εκφράζεται με εικόνες» (Lane, 1976: 47), ή σύμφωνα με τον Μπενέκο: «Σήμερα, όταν μιλάμε για παιδικό εικονογραφημένο βιβλίο, εννοούμε αυτό

Ωστόσο, ως προς το περιεχόμενό της ανήκει στη μικρή ιστορία³ και απευθύνεται σε παιδιά προσχολικής και πρωτοσχολικής ηλικίας. Την ονομάζουμε εικονογραφημένη μικρή ιστορία για να τη διακρίνουμε από το εικονογραφημένο παραμύθι ή διήγημα, ή την εικονογραφημένη μυθολογία, ή τα εικονογραφημένα βιβλία χωρίς λόγια, ή το εικονοβιβλίο. Αν και τα όρια μεταξύ του εικονοβιβλίου (picture-book) και του εικονογραφημένου βιβλίου (illustrated book) δεν είναι πέρα για πέρα ευδιάκριτα, ο Hunt παρατηρεί ότι η διάκριση εστιάζεται κυρίως στον τρόπο οργάνωσης και προβολής του υλικού τους (Hunt, 1991: 175), ενώ ο Nodelman επισημαίνει ότι «στο εικονοβιβλίο λέξεις και εικόνες συνεισφέρουν με διαφορετικούς τρόπους στο συνολικό αποτέλεσμα της αφήγησης» (Nodelman, 1988: 197). Χρήσιμο θα ήταν να προστεθεί ότι στο εικονοβιβλίο τα πάντα, εικόνα, λόγος και τεχνικά μέσα, λειτουργούν παραστατικά, αλλά συνυπάρχουν αρμονικά γιατί αποσκοπούν στην πληρέστερη παρουσίαση της αφήγησης.

Ο όρος «εικονογραφημένη μικρή ιστορία» αναφέρεται σε ένα καινούργιο λογοτεχνικό είδος στην ελληνική βιβλιογραφία, το οποίο μεταδίδει τα πολλαπλά του μηνύματα με δύο μέσα: την πολυσημία της εικόνας και τη ζωτικότητα του γραπτού λόγου. Ειδικότερα, η εικόνα, που γίνεται φορέας μιας νέας οπτικής, αναδεικνύει ολοζώντανη την πολυδιάστατη ζωή του σύγχρονου παιδιού, επιδιώκει να επιδράσει βαθιά στην κριτική ικανότητά του, θέλει να οξύνει την ευαισθησία του και να ανοίξει νέους ορίζοντες στα ενδιαφέροντά του. Κατ' αυτό τον τρόπο, μπορεί το παιδί να ξεπεράσει το θαυμασμό των επιφανειακών αναζητήσεων και την απόλαυση των εφήμερων ενασχολήσεων που του προσφέρει ο σύγχρονος κόσμος του συγκεκριμένου βιβλίου και να διεισδύσει στις πολλαπλές αποχρώσεις του πραγματικού κόσμου.

Από την άλλη μεριά, το αληθινό λογοτεχνικό κείμενο, που πολλές φορές περιέχει παραμυθιακά στοιχεία-γνωρίσματα⁴, επιδιώκει τη γνωριμία του παιδιού με το περιβάλλον, την ψυχαγωγία του, την επαφή του με την περιρρέουσα φυσική, πολιτική και κοινωνική πραγματικότητα ή, όπως σημειώνει η Τσιλιμένη, «απεικονίζει ρεαλιστικές σκηνές της ζωής του παιδιού και των ενηλίκων, καθώς και πολιτισμικές πανανθρώπινες αξίες» (Τσιλιμένη, 2002: 43).

που θα αποκαλούσα σε ελληνική απόδοση ξένου όρου «εικονοβιβλίο». Δηλαδή βιβλίο που το περιεχόμενό του εκφέρεται ενσυνείδητα, είτε αποκλειστικά μέσω των εικόνων του είτε με τη συνδρομή του λόγου σε ισορροπημένη και λειτουργικά εναρμονισμένη αναλογία-οργανική σύνδεση γλωσσικού-εικαστικού κώδικα» (Μπενέκος, 1990: 33). Σύμφωνα με τον Κιτσαρά: «Στη σημερινή χρήση της γλώσσας ορίζεται ως εικονοβιβλίο ένα βιβλίο σχεδιασμένο για παιδιά από 2 μέχρι 8 ετών, με αναρίθμητες εικονογραφήσεις και λίγο ή καθόλου κείμενο» (Κιτσαράς, 1993: 21).

3. «Η μικρή ιστορία μοιάζει με το παραμύθι, μοιάζει με το διήγημα, τουλάχιστον ως προς την έκταση. Δεν είναι όμως τίποτε από τα δύο. Πρόκειται για ένα είδος αφηγήματος που έχει κάποια παραμυθιακή ιστορία, δεν ακολουθεί πιστά όμως τις προδιαγραφές του παραμυθιού, καθώς στόχος του είναι η μετάδοση κάποιων γνώσεων χρήσιμων για την παιδική ηλικία» (Κανατσούλη, 1997: 71).
4. Για τα γνωρίσματα της παραμυθιακής αφήγησης βλ. Σουλιώτης, Μ. (1994: 149).

Δεν πρόκειται λοιπόν για έμμεση παρουσία μιας μορφής τέχνης μέσα σε μια άλλη, αλλά για σύζευξη δύο διαφορετικών τεχνών, οι οποίες εμπλέκονται στη διαρκή και διακριτική διαδικασία αλληλεπίδρασης, αλλά χωρίς να καταλήγουν στην απόλυτη ταύτιση τους. Η καθεμία, βέβαια, μπορεί να προβάλλεται ξεχωριστά, με γνώμονα την ενδυνάμωση, την αντιπαράθεση, την προσδοκία ή την επέκταση, όπου είναι δυνατόν, της μιας στην άλλη.

Η μοναδικότητα του είδους τούτου φαίνεται από την ικανότητα να ενεργοποιεί πολλαπλές αποχρώσεις έκφρασης, να αναδεικνύει την πολυσημία και ζωτικότητα του λόγου και της εικόνας και να αντικειμενοποιεί τελικά ένα όλο διαφορετικό από τα μέρη που το αποτελούν, χωρίς όμως αυτά να χάνουν την αυτοτέλειά τους. Επιπλέον, η επιπόνηση της τεχνικής να κινούνται οι λέξεις παράλληλα με τις εικόνες, καθώς και οι δισέλιδες παρουσιάσεις θεματικών ενοτήτων, εξασφαλίζουν την παρατεταμένη νοηματική συνέχεια και καθιστούν τις εικονογραφημένες μικρές ιστορίες μοναδικές.

Τελικά, θα μπορούσαμε να σημειώσουμε πως η εικονογραφημένη μικρή ιστορία είναι μια αυτοτελής λογοτεχνική σύντομη αφήγηση που αποδίδει το περιεχόμενο της ταυτόχρονα με λόγο και εικόνα και απευθύνεται σε παιδιά προσχολικής και πρωτοσχολικής ηλικίας.

ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗΣ ΜΙΚΡΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

- **Εικόνες και κείμενο έχουν ίση αξία.** Η εικονογραφημένη μικρή ιστορία διατηρεί μια μορφή ισορροπίας ανάμεσα στις εικόνες και το κείμενο, έτσι ώστε κανένα να μην λειτουργεί τελείως αποτελεσματικά χωρίς την παρουσία του άλλου. Οι λέξεις από μόνες τους δεν είναι σε θέση να αποδώσουν την απαιτούμενη νοηματική πληρότητα, αλλά με την παρουσία της εικόνας αποκαθίσταται η σαφήνεια και ολοκληρώνεται το νόημα της ιστορίας. Οι εικόνες αποκαλύπτουν πτυχές της ζωής που δεν περιέχονται στις λέξεις, αλλά και οι λέξεις περικλείουν νοήματα που δεν μπορούν να παρουσιάσουν οι εικόνες. Η σχέση τους δηλαδή είναι αντιστικτική, συμπληρώνουν και ολοκληρώνουν η μια την άλλη. Η αξία της εικόνας οριοθετείται, επίσης, και από τη διαφωτιστική της ικανότητα, η οποία βαίνει ανάλογα με τον συγκροτημένο ιδεολογικό πυρήνα του κειμένου. Έτσι, λόγος και εικόνα αποκτούν την αναμενόμενη ισοτιμία.
- **Το θέμα.** Στο θέμα συνήθως προβάλλονται πραγματικά ή φανταστικά βιώματα παιδιών και διασκεδαστικά γεγονότα. Πολλές φορές συναντάμε στοιχεία που με τρόπο αλληγορικό ή συμβολικό παρέχουν πληροφορίες για το υπόβαθρο των κοινωνικών δομών και το πολιτιστικό και ιδεολογικό επίπεδο των κοινωνιών στις οποίες δημιουργήθηκαν. Συχνά, οι επιτυχημένες εικονογραφημένες μικρές ιστορίες συνθέτουν ένα λεπτό μείγμα πραγματικότητας και φαντασίας, χρωματίζονται από ένα ελαφρώς διδακτικό ύφος και κάποια ακεραιότητα πνεύματος ή διάθεσης. Τα στοιχεία αυτά δεν επιδιώκουν να βυθίσουν τον αναγνώστη στο τέλμα ή τη μακαριότητα της σιγουριάς, που έχει ως επακόλουθο την τελειωμένη γνώση, αλλά αποβλέπουν κυρίως στο να διεγείρουν τη στοχαστική διάθεση.

- **Πλοκή.** Η πλοκή στην εικονογραφημένη μικρή ιστορία δίνει έμφαση σε ένα γεγονός και παρακολουθεί την εξέλιξή του σε όλη την έκταση της ιστορίας, πράγμα που δεν συμβαίνει στα εικονογραφημένα βιβλία που απευθύνονται σε πολύ μικρά παιδιά. Οι συγγραφείς, έχοντας σκοπό να επιτύχουν τη μεγαλύτερη δυνατή σαφήνεια, συνέπεια και συνοχή, προσπαθούν ώστε οι πράξεις να ακολουθούν «γραμματική συνέχεια». Έτσι, συνήθως η φυσική ροή των γεγονότων διατηρείται και δεν υπάρχουν μικρότερες πλοκές, παρεμβάσεις ή επιστροφή σε παλαιότερα γεγονότα. Οι πράξεις ξεδιπλώνονται σαν μια συνεχόμενη κλωστή, χωρίς να γίνονται διαλείμματα ή να υπάρχουν κενά στο κείμενο. Γενικά, είναι ανάγκη η πλοκή να είναι ξεκάθαρη και στο κείμενο και στην εικόνα, να προχωρά με λογικό τρόπο και να περιλαμβάνει μια αναγνωρίσιμη κορύφωση και μια ικανοποιητική λύση.
- **Χαρακτήρες.** Η εικονογραφημένη μικρή ιστορία εστιάζει την προσοχή της σε ορισμένα πρόσωπα, ζώα ή άψυχα αντικείμενα. Οι χαρακτήρες-ήρωες διηγούνται την ιστορία τους με πράξεις που είναι συγκεκριμένες και γίνονται εύκολα αντιληπτές. Οι ήρωες της ιστορίας επιβάλλεται να είναι χαρακτηριστικοί και αναγνωρίσιμοι, να είναι σωστά αναπτυγμένοι και να συμμετέχουν ενεργά στα γεγονότα της ιστορίας.
- **Γλώσσα.** Ο συγγραφέας της εικονογραφημένης μικρής ιστορίας χρησιμοποιεί λέξεις, ιδέες και φράσεις με απλότητα, σαφήνεια, ειλικρίνεια και αμεσότητα. Δεν περιορίζεται στις λεκτικές επιλογές του, γνωρίζοντας ότι η ακουστική κατανόηση των παιδιών είναι πιο εκτεταμένη από το λεξιλόγιό τους. Τα συμφραζόμενα συχνά παρέχουν ενδείξεις για τη σημασία των λέξεων, και το παιδί μπορεί να συμπεράνει τι σημαίνει μια λέξη ακούγοντας την πρόταση στην οποία περιλαμβάνεται η λέξη.

Η επανάληψη που συνήθως παρατηρείται βοηθάει στην κατανόηση του περιεχομένου, αλλά καθιστά και το κείμενο διασκεδαστικό. Οι σειρές συνδυάζουν την πανομοιότυπία με τη διαφορετικότητα. Η ομοιότητα προκαλεί την οικειότητα και η οικειότητα την επιβεβαίωση. Η διαφορετικότητα προκαλεί την πρωτοτυπία και η πρωτοτυπία το ενδιαφέρον. Η εξισορρόπηση, τέλος, μεταξύ της ομοιότητας και της ποικιλίας λειτουργεί παρόμοια με αυτή των σταθερών και μεταβαλλόμενων στοιχείων των εικόνων.

- **Άμεση αντίληψη της εικόνας.** Η εικόνα επιβάλλεται να είναι καθαρή, για να εκφράζει με επιτυχία τις λέξεις. Ο αναγνώστης-θεατής της εικόνας είναι δυνατόν να διακρίνει εύκολα τα στατικά από τα δυναμικά της στοιχεία, τις σημαντικές από τις ασήμαντες λεπτομέρειες, το κύριο θέμα από το φόντο. Αν χρειαστεί να καταβληθεί μεγάλη προσπάθεια για να γίνει αντιληπτή μια εικόνα, το ενδιαφέρον μας γι' αυτή χάνεται, και δεν υπηρετεί το σκοπό της εικονογράφησης. Βέβαια, η ανάγκη της άμεσης κατανόησης του περιεχομένου της εικόνας δεν σημαίνει ότι η εικόνα μοιάζει με αφίσα, η οποία είναι γεμάτη με έντονα σχεδιασμένα αντικείμενα, που όλα γίνονται αντιληπτά αμέσως με την πρώτη ματιά. Ωστόσο, η εικόνα μπορεί να δίνει μια άμεση αντίληψη μέσα από λεπτομέρειες, τις οποίες ο θεατής ανακαλύπτει προοδευτικά. Μερικές

φορές, μάλιστα, η όλη ατμόσφαιρα στις εικόνες είναι πιο σημαντική από τις λεπτομέρειες, και το συναίσθημα και η ατμόσφαιρα στην ιστορία πιο σημαντικά από την υπόθεση της ιστορίας.

Γενικά, μια εικόνα δεν πρέπει να είναι διφορούμενη. Το κύριο θέμα επιβάλλεται να είναι σχεδιασμένο με καθαρότητα και να περιέχει αντιθέσεις, οι οποίες θα προσφέρουν τη δυνατότητα στον αναγνώστη-θεατή να ξεχωρίζει τα διαφορετικά στοιχεία της εικόνας. Η εικονογραφημένη μικρή ιστορία μπορεί, ακόμα, να επιτείνει την οπτική ευαισθησία, επιδεικνύοντας στον αναγνώστη-θεατή σημαντικές εικόνες σε τακτική βάση και με διαφορετικές τεχνοτροπίες.

- **Συντομία.** Οι εικόνες συμπληρώνουν και δεν επαναλαμβάνουν το κείμενο. Από αυτό προκύπτει μια πολύτιμη οικονομία για την ιστορία, καθώς δίνεται η ευκαιρία στον μικρό αναγνώστη να παρατηρεί τις εικόνες ως ένα ουσιαστικό μέρος της ιστορίας, και όχι μόνο σαν μια ελκυστική προέκταση της ιστορίας, που είναι ήδη γνωστή. Η περιορισμένη σε αριθμό σελίδων⁵ εικονογραφημένη μικρή ιστορία συχνά δεν διαθέτει τον απαραίτητο πρόσθετο χώρο για να εστιάσει την προσοχή της σε μια λεπτομέρεια, ώστε να προσδώσει σε αυτή την απαιτούμενη έμφαση. Η παρεμβολή των λέξεων είναι αναγκαία, γιατί μπορεί με αυτή να τονίσει έντονα την κάθε λεπτομέρεια, να αποσαφηνίσει μια πράξη ή να συνδέσει δύο εικόνες.
- **Χρόνος – Χώρος.** Οι έννοιες του χρόνου και του χώρου είναι αλληλένδετες. Το στοιχείο του χρόνου είναι καθορισμένο και αμετάβλητο, επισημαίνει τη συνέχεια και παρακολουθεί το καθετί που συμβαίνει στη ζωή του χαρακτήρα. Η εικονογραφημένη μικρή ιστορία τοποθετεί τα γεγονότα σε συγκεκριμένη χρονική σειρά και εξαίρει ιδιαίτερα το άμεσο αποτέλεσμα τους. Διατρέχει το παρελθόν και το μέλλον σαν να βρίσκεται στον παρόντα χρόνο και αποδεικνύει ότι αυτό που συμβαίνει είναι σημαντικό γιατί δεν είναι απομονωμένο, απλώς είναι μέρος του παρελθόντος και του μέλλοντος. Η διαδοχή των γεγονότων στο χώρο είναι συνυφασμένη με το χρόνο και δεν μπορούμε να τα θεωρήσουμε ξεχωριστά. Κάθε αλλαγή (χώρου) στην οπτική γωνία προϋποθέτει συναισθηματική σύνδεση με την προηγούμενη σκηνή (εικόνα), αλλά η σύνδεση δεν παραμένει μόνο στο χώρο, επεκτείνεται και στο χρόνο. Τέλος, ο αναγνώστης πρέπει να λάβει υπόψη του και τα δύο είδη της ταυτόχρονης πληροφόρησης για να κατανοήσει την ιστορία του βιβλίου.

---

5. Το κείμενο σε μια εικονογραφημένη μικρή ιστορία δεν θα πρέπει να ξεπερνά τις 2.000 λέξεις, για να μην αμβλύνεται το ενδιαφέρον του μικρού παιδιού.

Το βιβλίο αυτό εξετάζει την εικονογραφημένη μικρή ιστορία, που αποτελεί ένα νέο είδος της παιδικής λογοτεχνίας. Ξεκινά από την ιστορία του εικονογραφημένου βιβλίου, οριοθετεί το νέο είδος και διερευνά, προσδιορίζει και αποκωδικοποιεί τόσο τα στοιχεία του κειμένου, όσο και της εικόνας.

Στη συνέχεια περιγράφει το ρόλο της εικονογραφημένης μικρής ιστορίας στη μαθησιακή διαδικασία και προτείνει τεχνικές που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τη νηπιαγωγό την ώρα που τα παιδιά παίζουν, όπως και στρατηγικές που ενισχύουν την κατανόηση της εικονογραφημένης μικρής ιστορίας.

Το *Ταξίδι στον κόσμο των εικονογραφημένων μικρών ιστοριών* μπορεί να αποβεί χρήσιμο σ' όλους εκείνους οι οποίοι πιστεύουν στον επικοινωνιακό χαρακτήρα του λογοτεχνικού αυτού είδους και στην αναπτυξιακή του δύναμη. Μια δύναμη που, αν αξιοποιηθεί κατάλληλα, θα δημιουργήσει παιδιά ικανά να αποδέχονται διαφορετικούς ανθρώπους και πολιτισμούς και να αντιλαμβάνονται διαφορετικές σχέσεις και συναισθήματα.

Η **Ρένα Σιβροπούλου** είναι λέκτορας Διδακτικής Μεθοδολογίας στο Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών Φλώρινας του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας. Υπηρέτησε ως νηπιαγωγός και στη συνέχεια ως Σύμβουλος Προσχολικής Αγωγής στη Θεσσαλονίκη για δεκαπέντε χρόνια. Έχει εκδώσει το βιβλίο *Η οργάνωση και ο σχεδιασμός του χώρου του νηπιαγωγείου στο πλαίσιο του παιχνιδιού* (Πατάκης, 1997). Άρθρα της έχουν δημοσιευτεί σε εκπαιδευτικά περιοδικά και πρακτικά συνεδρίων.

Εικονογράφηση εξωφύλλου: Ράνια Βαρβάκη

ISBN 960-375-674-1

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 3674